

Mazā paradīze - vācu mācītājmuižas parks

Dobeles Ceriņu dārzā sācies burvīgais un tik īsais ziedēšanas laiks. Baltos ziedus citu pēc cita apdomīgi vaļā raisa arī viena no jaunākajām ceriņu šķirnēm, kurai 2019. gadā dots Augusta Bilenšteina vārds. Tā ir veltījums Dobeles vācu draudzes mācītājam, kurš bija arī latviešu valodas, etnogrāfijas, folkloras un vēstures pētnieks, bet - ne tikai.

Ir pelnījis savu ceriņu

Mācītājs bijis arī ziņošs botāniķis un entuziasma pārpilns dārznieks, un ceriņu milēšana Dobelē, kā izrādās, ir aizsākusies jau vairāk nekā pusgadsimtu pirms Pētera Upīša. Pateicoties Augustam Bilenšteinam, Dobeļi devē ne tikai par ceriņu galvaspilsētu un ceriņu svētvietu (tie ir selekcionāra Pētera Upīša nopelni), bet arī par ceriņu šūpuli.

Ceriņu šķirni, kurai tāpēc dots Augusta Bilenšteina vārds, sāka veidot jau Pēteris Upītis, taču jaunas šķirnes izveidei, kā zināms, nepieciešami vairāki gadu desmiti, tāpēc līdz galarezultātam to ir aizvedusi Dārzkopības institūta vadošā pētniece Sarmīte Strautiņa.

Pateicoties Augustam Bilenšteinam, 19. gadsimta beigās ir ticis izveidots Dobeles vācu mācītājmuižas parks. Tā laika botānikas speciālisti to novērtējuši kā izcilu reto augu un koku vāktuvi un bijuši pārsteigti par tā dažādību. Parks poētiski devēts par mazo paradīzi, bet Augusts Bilenšteins saviem daudzajiem talantiem un tituliem varēja pievienot vēl vienu - eksperts dārzniecības lietās Baltijā. Un tāds arī bija.

Kāda vāja atblāzma no Augusta Bilenšteina iekoptā vācu mācītājmuižas parka daudzveidības vēl joprojām ir nojaušama, un parku mēs nedaudz vēlāk arī izstaigāsim.

Ir jātop parkam!

Vispirms nedaudz atkāpsimies pagātnē! Kad 1867. gadā Augusts Bilenšteins no Jaunauces pārcēlās uz Dobeļi, lai kalpotu vācu draudzē, mācītājmuižas dzīvojamās mājas priekšā ir bijis tikai kvadrātveida sakņu dārziņš ar dažiem augļu kokiem, tālāk - arī neliels augļu dārzs. Iebraucamās alejas abās pusēs pletušies plaši tūrumi. No klēts lopu ceļš vedis uz lejas diķi, bet otrs ceļš pāri laukiem aizvijies uz Dobeļi. Jāpiebilst, ka tad vācu mācītājmuižu Dobeļe vēl nebija ieslēgusi savās robežās.

Redzot šo vienmuļo Zemgales ainavu, mācītājs ar aizrautību ķēries pie apkārtnes izdaiļošanas, dārza iekārtošanas un lauku kopšanas, realizējot te savas radošās idejas.

No tuvās apkārtnes un tālienes

Kā vēsta vēstures avoti, topošā parka celiņi tika apstādīti ar kokiem un krūmiem, un stādā-

mais materiāls šurp tika gādāts gan no tuvās apkārtnes, gan arī no tālienes. Tālajā vedumā bija neparasti, šajā pusē vēl neredzēti augi. Bet ko nu par Dobeļi, ja tos apbrīnot brauca dārzu lietās mācīti ļaudis pat no Rīgas.

Baltais vītols tika atvests no Jaunauces, kļavas - no Vidzemes, bet tumšie ceriņi turpmāk vienmēr atgādinājuši par Lielauces mācītājmuižu. Retu augu šķirnes ievestas no stādaudzētavām Vācijā, Polijā, Krievijā un no grāfa Uvarova dārzniem Piemaskavā, kur mācītāja brālēns strādājis par dārznieku. Tā mācītājmuižas parkā nonākuši riekstkoki, zīdkoki, amerikāņu kļava, etiķkoks, mahagonija koks, Zelta lietus un vēl citi retumi.

Ceriņi uz Latviju ir atceļojuši tikai 19. gadsimtā, un Dobeles mācītājmuižas parks bijusi viena no Latvijā pirmajām vietām, kur stādītas tajā laikā populāras ceriņu šķirnes. Dobeles Ceriņu dārzā un netālu no mācītājmuižas bijušās labības klēts joprojām smaržīgiem, lavandas ziliem ziediem zied viena no Augusta Bilenšteina kolekcijas šķirnēm 'President Grevy'. Tā nosaukta Žila Grēvi - franču jurista un politiķa, Francijas prezidenta no 1879. līdz 1887. gadam - vārdā. Vecajā parkā vēl atrodams arī mācītāja kolekcijas purpursarkanais ceriņš 'Andenken an Ludwig Spath' un baltais 'Madam Lemon'.

Papildu tam koku saime vairāta arī ar piemiņas stādījumiem. Drošu ziņu nav, taču viens no variantiem ir, ka par godu Augusta Bilenšteina amata brāļiem, kas pirms 300 gadiem palīdzēja Alūksnes mācītājam Ernestam Glikam iztulkot Bībeli latviešu valodā, parkā iestādīts 12 liepu aplis, bet sev pašam Bilenšteins bija iecerējis 11 koku apli. Tas gan nav gribējis iesakņoties, un tikai pēc trešās stādīšanas koki ieauguši. Savukārt Vācijas kanclera Bismarka piemiņai 1890. gadā esot iestādīts ozols.

Tā tapa, Bernhards Bilenšteina vārdiem sakot, «maza paradīze, kas gan tēvam, gan bērniem un mājas draugiem allaž ir bijis prieka, pacēluma un laimes avots». Acīmredzot skaistā parka iespaidots, Bilenšteina jaunākais dēls Bernhards gribējis mācīties lauksaimniecību, atšķirībā no saviem trīs vecākajiem brāļiem, kuri, pēc nesagraujamas ģimenes tradīcijas, bija izvēlējušies mācītāja amatus. Taču tēvs atrunājis, un Bernhards, par mācītāju tomēr nekļuvis, izvēlējās arhitekta

Ceriņu šķirne 'August Bielenstein' Dobeles Ceriņu dārzā.

Vācu mācītājmuižas vecie koki.

profesiju. Savus jaunības sapņus viņš realizēja, uzceļot pamatīgu ģimenes māju Mežaparkā un izveidojot dārzu, uz kuru aizceļoja arī daudzi Dobeles dārza retumi.

Sauca par 1905. gada parku

Padomju gados parku nodēvēja par 1905. gada parku - par godu kādam, tā laika izpratnē - drosmīgam, revolucionārajam notikumam. Tagad to varam nodēvēt tikai par barbarisku ricību.

Kādre nakti 1905. gada decembra beigās vācu mācītājmuižā ieradās mežabrāļi, lai sodītu mācītāju. Dāvids Beika, kurš viņus vadīja, vēlāk grāmatā «Mežabrāļu gads» ar sajūsmu aprakstījis, kā tiek demolēta Augusta Bilenšteina māja, parkā sadedzināta bagātīgā bibliotēka, arhīvs, gleznas, personīgās mantas. Sadedzis arī apcerējums par latviešu koka celtnēm un latviešu valodu.

Pēc šī notikuma Bilenšteins atteicās no mācītāja amata un mūža pēdējos gadus dzīvoja Jelgavā.

Paliek tikai vecie koki

Laikraksta «Komunārs» 1989. gada 21. decembra numurā rakstīts par rajona dendroloģisko objektu inventarizācijas 1977. gada datiem. Tad, kā izrādās, parkā vēl bija saglabājušās deviņas vietējo un 19 introducēto kokaugu sugas. Parka rota ir bijis diķis. Šefību pār parku bija uzņēmušies un to kopuši Dobeles pensionāri.

Līdz mūsdienām no vācu mācītājmuižas senās apbūves ir saglabājusies koka dzīvojamā ēka, kurā pašlaik iekārtoti vairāki dzīvokļi. Modra, viena no iemītniecēm un mājas vecākā, katru gadu gādā, lai mājas apkārtni izdaiļotu puķu stādījumi un floristiski neparastumi. Saglabājusies arī laukakmeņu mūra klēts un labības klēts, kas pārbūvēta par dzīvojamu ēku.

Laiks ir pamatīgi izretinājis parka stādījumus. No retumiem nekas vairs nav palicis pāri, un parka ainavu tagad veido vairs tikai varenie koki - kļavas, ozoli, liepas, zirgkastaņas. Var vēl saskatīt vienu no apļiem, kurā «sastājušās» raženās liepas. Savu

krāšņo ziedēšanu nupat beigušas meža tulpes, kas ir sens muižu un parku augs un savvaļā sastopams reti. Taču te tās pavasaros veido tādas kā vijīgas dzeltenas tērces.

Joprojām tajā pašā vecajā diķī maksšķernieki pacietīgi peldina pludiņus un cer izvilkt kādu karūsu. Lielā loma izvilksanai nepieciešamo mieru reizēm iztraucē melno ūdensvistiņu pāris, kurš nelielo diķi atzinis par labu esam savai ģimenes ligzdiņai.

Nepavisam nav vairs tā, kā bijis, un mēs arī neuzzināsim, kā bijis Bilenšteina laikos, taču arī tagad Modra, Līga un citi mācītājmuižas mājas iedzīvotāji priecājas par veco parku un saka - te ir tik skaisti!

Anita Banziņa
Autores foto

MAF

Mediju atbalsta fonds
Projektu finansē Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem
Par lappuses saturu atbild raksta autors